

Artkännedom

signal- och rödlistade arter

Sebastian Kirppu

Nedan finns en lista på ett flertal arter som alla är indikatorer på höga naturvärden i äldre barrdominerade skogar. I listan beskrivs också var i landet dessa arter är bra mångfaldsindikatorer och vilken typ av substrat och växtplats de har. Efter varje artnamn står (S) för att arten endast är signalart eller rödlistekategorin (NT, VU, EN, CR) för signalarten.

Artnamn	vetenskapligt namn	substrat/växtplats	landsdel
Lavar			
Garnlav (NT)	<i>Alectoria sarmentosa</i>	äldre tallar eller granar	hela landet
Violettgrå tagellav (NT)	<i>Bryoria nadvornikiana</i>	på gamla granars grenar	Svea-, Norrland
Nästlav (S)	<i>Bryoria furcellata</i>	på tallar i äldre tallskog	Götaland
Långskägg (VU)	<i>Usnea longissima</i>	i gammal granskog	Svea-, Norrland
Skuggblåslav (S)	<i>Hypogymnia vittata</i>	gambjörk, gamgran, lodvägg	Svea-, Norrland
Grynig blåslav (S)	<i>Hypogymnia farinacea</i>	gambjörk, gamgran, gamtall	Götaland
Norsk näverlav (VU)	<i>Platismatia norvegica</i>	gambjörk, gamgran, lodvägg	Svea-, Norrland
Kolflarnlav (NT)	<i>Carbonicola anthracophila</i>	gamla kolade brandstubbar	Svea-, Norrland
Mörk kolflarnlav (NT)	<i>Carbonicola myrmecina</i>	gamla kolade brandstubbar	Svea-, Norrland
Lunglav (NT)	<i>Lobaria pulmonaria</i>	asp, sälg, rönn	Svea-, Norrland
Skrovellav (NT)nt	<i>Lobaria scrobiculata</i>	asp, sälg, rönn	Svea-, Norrland
Stuplav (S)	<i>Nephroma bellum</i>	asp, sälg, rönn	hela landet
Luddlav (S)	<i>Nephroma resupinatum</i>	asp, sälg, rönn	Svea-, Norrland
Korallblylav (S)	<i>Parmeliella triptophylla</i>	asp, sälg, rönn	hela landet
Gytterlav (S)	<i>Protopannaria pezozoides</i>	asp, rönn, sälg	Svea, Norrland
Dvärgbägarlav (NT)	<i>Cladonia parasitica</i>	död gammal tallvedl	Svea-, Norrland, i södra Sverige även på ekved.
Varglav (NT)	<i>Letharia vulpina</i>	död tallved, +150 år gammal	Svea-, Norrland
Vedskivlav (NT)	<i>Hertelidea botryosa</i>	död tallved, +100 år gammal	Svea-, Norrland
Liten spiklav (S)	<i>Calicium parvum</i>	på äldre tallar, 130+	hela landet
Blågrå svartspik (NT)	<i>Chaenothecopsis fennica</i>	torrakor äldre än 100 år	Svea-, Norrland
Blanksvart spiklav (NT)	<i>Calicium denigratum</i>	torrakor äldre än 100 år	hela landet
Brunpudrad nållav (NT)	<i>Chaenotheca gracillima</i>	på barklös ved av björk å gran	hela landet
Gammelgranslav (S)	<i>Lecanactis abietinum</i>	i basen på gamla granar	Göta-, Svealand

Kattfotslav (S)	<i>Arthonia leucopellaea</i>	rosa fläckar på gamla granar	Göta-, Svealand
-----------------	------------------------------	------------------------------	-----------------

Tickor och vedlevande svampar

Tallticka (NT)	<i>Phellinus pini</i>	tallar äldre än 150 år	hela landet
Fläckporing (VU)	<i>Antrodia albobrunnea</i>	mossågor av tall +100 år	Svea-, Norrland
Gräddporing (VU)	<i>Cinereomyces lenis</i>	mossågor av tall +100 år	Svea-, Norrland
Gullgröppa (S)	<i>Pseudomerulius aureus</i>	tallågor yngre än 100 år	hela landet
Ullticka (NT)	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	granågor med barken kvar	hela landet
Vedticka (S)	<i>Phellinus viticola</i>	äldre granågor luktar läder	hela landet
Gränsticka (NT)	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	gamla gran eller tallågor	hela landet
Gammelgranskål (NT)	<i>Pseudographis pinicola</i>	på barken på gamla granar	Svea-, Norrland
Rynkskinn (VU)	<i>Phlebia centrifuga</i>	på granågor med bark	hela landet
Rosenticka (NT)	<i>Fomitopsis rosea</i>	gamla granågor	Svea-, Norrland
Citronporing (CR)	<i>Antrodiella citrinella</i>	klibbtickerötade granågor	hela landet
Apelsinticka (NT)	<i>Hapalopilus aurantiacus</i>	tallågor som är 20-40 år gamla	hela landet
Veckticka (NT)	<i>Antrodia pulvinascens</i>	asplågor barklösa	hela landet

Mossor

Vedtrappmossa (NT)	<i>Anastrophyllum hellerianum</i>	barklösa lågor, gran, tall, asp	hela landet
Kantvitmossa (S)	<i>Sphagnum quinquefarium</i>	i äldre barrnaturskog	hela landet
Kruskalkmossa (S)	<i>Tortella tortuosa</i>	lodväggar på basisk berggrund	hela landet
Bollvitmossa (S)	<i>Sphagnum wulfianum</i>	fuktig mark i naturskog	Svea-, Norrland
Vågig sidenmossa (S)	<i>Plagiothecium undulatum</i>	äldre barrnaturskogar	Svea-, Norrland
Västlig hakmossa (S)	<i>Rhytidiadelphus loreus</i>	äldre barrnaturskogar	Svea-, Norrland
Aspfjädermossa (VU)	<i>Neckera pennata</i>	på aspar i naturskogsmiljö	hela landet
Stor revmossa (S)	<i>Bazzania trilobata</i>	äldre barrnaturskogar	Göta-, Svealand

Vedlevande insekter

Jättesvampmal (S)	<i>Scardia boletella</i>	på gamla döda fnösctickor	hela landet
Raggbock (VU)	<i>Tragosoma depsarium</i>	på solexponerade tallågor	hela landet
Mindre mörghorre (S)	<i>Tomicus minor</i>	nyligen döda tallar(måsvingar)	hela landet
Bronshjon (S)	<i>Callidium coriaceum</i>	torrgranar, cm breda gnagspår	hela landet
Reliktbock (NT)	<i>Nothorhina muricata</i>	solexponerade pansarbarkstallar	hela landet

Kärlväxter

Knärot (VU)	<i>Goodyera repens</i>	i gammal mossig barrskog	hela landet
Blåsippa (S)	<i>Hepatica nobilis</i>	på kalkhaltig mark	hela landet
Tibast (S)	<i>Daphne mezereum</i>	bördig mark, kalkhaltigt	hela landet
Svartbräken (S)	<i>Asplenium trichomanes</i>	basiska lodväggar	Göta-, Svealand
Röd trolldruva (NT)	<i>Actea erythrocarpa</i>	bördig mark, kalkhaltig	Norra Norrland
Svart trolldruva (S)	<i>Actea spicata</i>	bördig mark, rik bergrund	hela landet
Skogsfru (NT)	<i>Epipogium aphyllum</i>	bördig mark	hela landet
Norna (VU)	<i>Calypso bulbosa</i>	bördig mark, rörligt markvatten	Norrland

Bilder

Tallticka och garnlav. Talltickan lever nästan bara på tallar som passerat 150 års ålder. Garnlaven är gulgrön och delar sig till skillnad mot skägglavarna y-förgrenat. Skägglavar har en massa små utskott/grenar på huvudgrenarna och när man drar i en skägglav (utom långskägg) så visar sig en märe innanför barken på grenen man drar i. Det gör det inte på garnlav.

Violettgrå tagellav är buskig och tvåfärgad, mörkt violett i basen och ljust grå i topparna.

Nästlav har små buskar av små stift på de tjockare huvudgrenarna vilket syns bäst i lupp.

Längskägg är den gamla gran-naturskogens paradart.

Skuggblåslav med långa hängande fingrar och små stift som växer på huvudgrenarna.

Grynig blåslav

Norsk näverlav med sina arttypiska vassa åsar som bildar ett rutnät.

Mörk kolflarnlav (till vänster), blank grönbrun, och kolflarnlav (till höger), grågrön med ljus kant och bruna apothecier (fruktkroppar). På bilden nedan är kolflarnlaven omgärdad av mörk kolflarnlav.

Lunglav (grön) och skrovellav (stålblå/grå). Här växer de båda arterna tillsammans på en gammal sälg.

Korallblylav växer på rikbarksträd som asp, rönn och sälg i lövrika barrnaturskogar.

Gytterlav är orangfärgade fläckar på en grå färg som hittas på stambaser av asp, rönn och sälg men ibland på björk.

Luddlav med sina karakteristiska vita prickar på undersidan och ludna blad växer på rikbarksträden i barrnaturskogar.

Dvärgbägarlav med sina små bruna "köttbullar" är lätt att känna igen på gammal tallved som varit död i mer än 100 år.

Varglavens gula färg är omisskännlig och hittas nästintill bara på torrtallar som stått döda i mer än 100 år.

Vedskivlav har en grågrön bål med svarta små skivor som växer i grupper. Skivorna kan se svullna ut när det är blött.

Liten spiklav växer nästan bara på äldre tallar i fina tallnaturskogar. Träden ska vara mer än 120 år gamla.

Blanksvart spiklav (ovan) växer nästan enbart på gamla torrfuror av både klen och grov dimension och då gärna i ljusöppna lägen. Likadant gör blågrå svartspik (nedan) men dessa hittas mestadels på den solexponerade delen av veden.

Brunpudrad nållav, långa knappnålar på björk- eller granved (högstubbar) med ett ljusbrunt huvud och övre stamdelen är ljusbrun.

Kattfotslav (rosa fläck med grå prickar) och gammelgranslav (grå bål med vita prickar)

Fläckporingen är fast i köttet och växer allt som oftast på tallar som legat döda i hundra år, så kallade mosslågor.

Gräddporing växer som en liten mjuk kudde på mossiga gamla tallågor som legat döda i hundra år eller mer. Den får ofta en grönaktig beläggning på fruktkroppen.

Gullgröppa växer på tallågor som legat döda i några decennier.

Ulltickan (ovan) är en resupinat ticka och växer nästan alltid på granlåggor som fortfarande har barken kvar. Vedticka (nedan) bildar små hattar på både tall- och granlåggor som legat i många år.

Gränsticka på granlåga där den ofta bildar hattar medan den på tallågor växer som en resupinat valk på undersidan.

Gammelgranskål gömmer sig gärna i barkspringorna på granar äldre än 150 år.

Rynkskinn är en resupinat vedsvamp och växer liksom ulltickan på granlågor som har barken kvar.

Rosentickan är omisskännlig med sitt vackert rosa porlager.

Vedtrappmossa med sina vinröda spetsar växer på naken, murken ved av tall, gran eller asp. Ser ut som skäggstubb i profil.

Kantvitmossa hittas i äldre barrnaturskogar på frisk mark och känns igen på sina små huvuden med röda toppar som växer i glesa men artrena mossmattor. Foto: Moa Pettersson

Kruskalkmossa på basiska bergarter.

Bollvitmossans stora huvud och en svart vedartad stam skiljer den från andra vitmossor som har gröna mjuka stammar.

Vågig sidenmossa (ovan) avslöjar sig genom sina långa ljusgröna bladstjälkar på marken. Västlig hakmossa (nedan) ser ut som en mjuk, tjock och ullig mossmatta i skogen. Den täcker gärna stenar där den växer rikligt (se bild på nästa uppslag).

Aspfjädermossan (ovan) växer som en kudde på aspstammar med bladen hängandes ut från stammen. Stor revmossa (nedan) växer på marken i äldre barrnaturskogar och ser ut som kräftstjärter i topparna.

Gnagspår av jättesvamp/tickmal i en död björk med fnöskticka på. Även tickan har ett kläckhål av denna insekt.

Kläckhål av Raggbock i en gammal tallåga.

Gnagspår av mindre mörghorre, "måsvingar" på död tall.

Gnagspår av bronsbjonets centimeterbreda gångar under barken på en död gran.

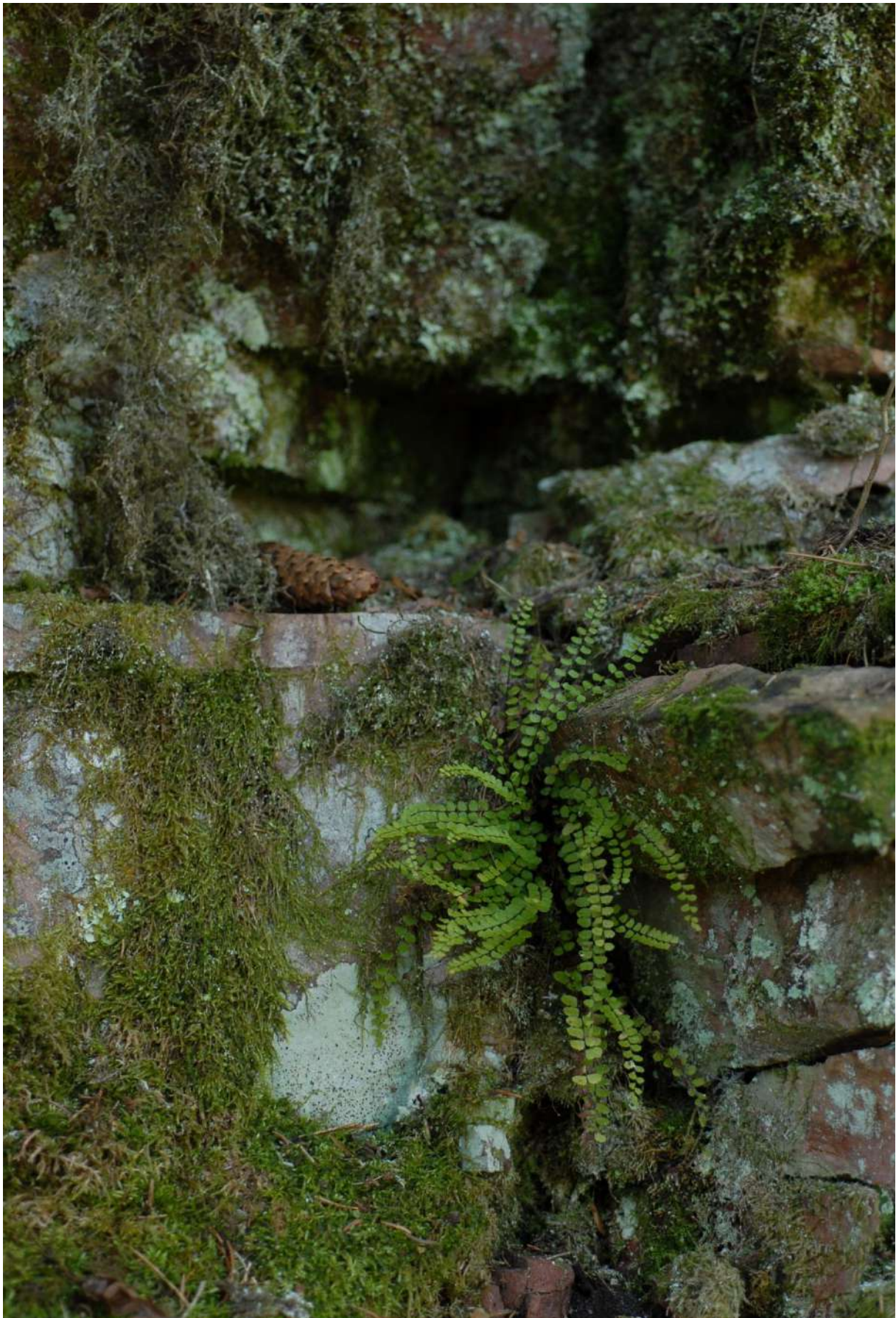
Knärot, blomstänglar som är på väg att slå ut med sina vita blommor.

Blåsippa

Tibast blommor på bar kvist tidigt på våren och luktar fantastiskt gott.

Svartbräken brukar hittas på basiska bergarters lodväggar.

Substrat

Arter knutna till substratet

Levande gammal tall

Liten spiklav
Tallticka NT
Garnlav NT
Talltagel
Nästlav
Knottrig blåslav NT
Vintertagging NT
Blomkålssvamp
Grovticka

Levande gammal gran

Gammelgranslav
Kattfotslav
Gammelgranskål NT
Vitgrynig nållav NT
Vitskaftad svartspik NT
Garnlav NT
Violettgår tagellav NT
Långskägg VU
Långt broktagel EN
Broktagel EN
Norsk näverlav VU
Skuggblåslav
Grynig blåslav
Knottrig blåslav NT
Grönhjon NT (gnagspår under barken på döda grova grenar)
Vedticka (på gamla grova torrgrenar)
Trådbrosklav EN

Gammal död stående tall (torrfura)

Varglav NT
Blågrå svartspik NT
Blanksvart spiklav NT
Vedflamlav NT
Kortskaftad ärgspik NT
Vedskivlav NT
Dvärgbägarlav NT

Brandstubbe tall/högstubbe tall/ dimensionsavverkningsstubbe av tall

Dvärgbägarlav NT
Vedskivlav NT
Vedflamlav NT
Kolflarnlav NT
Mörk kolflarnlav NT
Flagellkvastmossa

Död stående gran (torrgran)

Garnlav NT
Violettgår tagellav NT
Långt broktagel EN
Bronshjon (gnagspår)
Grönhjon NT (gnagspår på grova torrgrenar)
Vedticka (på grenar)
Trådticka
Kötticka NT

	Violmussling NT Doftskinn NT
Högstubbe gran	Brunpudrad nållav NT Stor flatbagge NT Trådticka Violmussling NT
Tallåga (ca 30-50 år gammal)	Gulporing Gullgröppa Vedtrappmossa NT Apelsinticka VU Laxporing VU
Gammal mossig tallåga med törved (mer än 100 år gammal)	Gränsticka NT (oftast som en valk på undersidan av lågan) Vedticka Gräddporing VU Fläckporing VU Lateritticka VU Urskogsporing EN Urskogsticka EN Kolticka EN (endast på kolad ved, färre än 20 fynd i Sverige) Kritporing CR Vedtrappmossa NT Skogstrappmossa NT Purpurmylia Vedskivlav NT Vedflamlav NT Dvärgbägarlav NT Nordtagging NT Gröntagging NT Taigataggsvamp VU (på marken under tallågorna) Smalfotad taggsvamp VU (på marken under tallågorna) Vaddporing NT Laxrosa ticka EN Flagellkvastmossa
Äldre granlågor	Ullticka NT (med bark kvar) Vedticka Rynkskinn VU (med bark kvar) Rosenticka NT Doftskinn NT (med bark kvar) Gränsticka NT (sent nedbrytningsstadium, bildar hattar på granlåga) Citronporing CR (på gamla klibbtickor och på granved rötad av klibbticka) Sprickporing VU Violmussling NT Blackticka VU Lappticka VU Ostticka VU Kötticka NT Gräddticka NT Vedtrappmossa NT Grön sköldmossa

	Stubbspretmossa Skogstrappmossa NT Ulltickeporing VU Grantickeporing VU (på döda grantickor) Citronporing CR (på klibbtickerötad ved/död klibbtickor)
Levande asp	Lunglav NT Skrovellav NT Luddlav Stuplav Korallblylav Skinnlav Gelélavar (flera arter är rödlistade) Småflikig brosklav NT Stor aspticka NT Aspfjädermossa VU Gytterlav Asphättemossa Bårdlav Västlig njurlav NT Råvticka (på döda delar)
Död asp, stående	Råvticka Koralltaggsvamp NT Barkticka
Död asp, låga	Barkticka Veckticka NT Råvticka Kandelabersvamp NT Koralltaggsvamp NT Vedtrappmossa NT Grön sköldmossa
Gammal levande sälg (på död sälg finner man sällan arter)	Lunglav NT Skrovellav NT Luddlav Stuplav Bårdlav Korallblylav Gytterlav Nordlig nållav NT Doftticka VU
Gammal levande björk (vårtbjörk allra helst)	Skuggblåslav Norsk näverlav VU Violettgå tagellav NT Broktagel EN Lunglav NT Skrovellav NT Luddlav Stuplav Korallblylav NT Rostfläck Vitgrynig nållav NT

	Kattfotslav Knottrig blåslav NT
På död stående björk	Koralltaggsvamp NT Jättesvampmal NT (måste finnas fnöskticka på trädet) Nordlig nållav NT (på hård död ved) Rödbrun blekspik NT
Högstubbe björk	Gulnål Brunpudrad nållav NT Smalskaftslav VU Liten blekspik NT Nordlig nållav NT (på hård död ved) Rödbrun blekspik NT
På gammal levande klibbal (på död gråal finner man sällan arter)	Rostfläck Glansfläck Gammelgranslav Kattfotslav Hållav VU
Lodytor på block och berg (sur bergart)	Skuggblåslav Broktigel EN Violettgrå tagellav NT Norsk näverlav VU Stiftärrlav CR Skogstrappmossa NT
Lodytor på block och berg (basisk bergart)	Kruskalkmossa Platt fjädermossa Grov fjädermossa Stenporella Svartbräken Fällmossa Skrovellav NT

Det finns ett stort antal arter till men jag nöjer mig med dessa då de ger ett urval av vad ni kan tänkas finna på de olika substraten som finns i naturskogarna. Rödlistekategorierna härrör från rödlistan från 2020.

Lycka till med letandet ☺

Skogshälsningar,

Sebastian